

SPREČAVANJE I ISKORENJIVANJE FEMICIDA U SRBIJI

Elektronski bilten br. 4

Jul, 2020.

Urednica: Vida Vilić

Elektronski bilten br. 4

Jul 2020.

SADRŽAJ

Saopštenje povodom 18. maja – Dana sećanja na žene žrtve nasilja	3
Uticao COVID – 19 na ženska prava	4
SAVET EVROPE O PORASTU NASILJA PREMA ŽENAMA TOKOM PANDEMIJE COVID-19	5
Pandemija COVID-19: rešavanje dramatičnog porasta slučajeva nasilja prema ženama	5
Nasilje prema ženama i devojčicama pre, za vreme i posle COVID-19: senka pandemije koja mora da se otkrije	5
Deklaracija Komiteta strana potpisnica Konvencije Saveta Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) o implementaciji Konvencije za vreme pandemije COVID-19	6
ANEKS: Moguće aktivnosti i mere koje se mogu preduzeti za vreme pandemije COVID-19 u skladu sa pojedinim odredbama Istanbulske Konvencije	7
Neželjeni efekti COVID-19 na nasilje prema ženama	9
Urođnjavanje – Koronavirus (Covid-19) i femicid	11
Organizacija Telefono Donna: Iskustva iz Italije tokom trajanja pandemije COVID-19, piše Jessica Colombo	12
Pojavnost femicida i obiteljskog nasilja u Republici Hrvatskoj u vrijeme epidemije izazvane bolešću COVID-19, piše Kristijan Kevešević, zamenik pravobraniteljice za ravnopravnost spolova	12
Razgovor sa dr Nevenom Petrušić, redovnom profesorkom Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu: Iskustva iz Srbije tokom trajanja pandemije COVID-19	14
Iz presuda Viših sudova u Šapcu, Leskovcu i Zaječaru	16
Prvi slučaj	16
Drugi slučaj	17
Treći slučaj	17
Femicid i pokušaji femicida u periodu januar – jun 2020. godine	19
Slučajevi femicida	19
Slučajevi femicida i samoubistva ubice	19
Slučajevi femicida u pokušaju	20
Iskorenjivanje i sprečavanje femicida u Srbiji – II faza	22
Ko smo mi?	23

SAOPŠTENJE POVODOM 18. MAJA

Dana sećanja na žene žrtve nasilja

Povodom 18. maja – Dana sećanja na žene žrtve nasilja, skrećemo pažnju javnosti na konstantno visok broj ubijenih žena u porodičnom i intimnom partnerskom kontekstu u Srbiji. U 2019. godini ubijeno je 28 žena, a od početka ove godine 10 žena, od toga je samo u poslednjih nedelju dana ubijeno pet žena. Uprkos brojnim preporukama međunarodnih mehanizama i ženskih nevladinih organizacija, u Srbiji i dalje nema javno dostupnih statističkih podataka o rasprostranjenosti femicida, što znatno otežava analizu i sprečavanje ove pojave.

Krajem prošle godine predstavljeni su rezultati interdisciplinarnog istraživanja femicida u Srbiji (*Društveni i institucionalni odgovor na femicid u Srbiji I i II*), a rezultati ovog istraživanja pokazuju da izvršenju ubistva najčešće prethodi nasilje u porodici/partnerskom odnosu, koje ranije nije prepoznato kao rizično, kako od žrtava, tako ni od nadležnih institucija. Surovost, nanošenje velikih patnji i ponižavanje žrtve predstavljaju osnovna obeležja ubistava izvršenih u partnerskim odnosima, a ova vrsta ubistava relativno često je praćena samoubistvom ubice. Kao motivi se pojavljuju ljubomora, prestanak emotivne veze ili napuštanje bračne zajednice od ubijene, potreba za novcem i koristoljublje i slično.

Ubice se uglavnom ne kaju zbog počinjenog ubistva, već zbog toga što su „upropastili“ svoj život. Njihov vrednosni sistem zasnovan je na izrazito patrijarhalnim stavovima, preziru i mržnji prema ženama, koje smatraju inferiornim u odnosu na muškarce i uglavnom ih krive za nasilnička ponašanja muškaraca.

Veliki broj ubistava žena nije sprečen zbog izostanka blagovremene i efikasne reakcije institucija sistema, od neblagovremenog reagovanja na prijave nasilja, preko minimizovanja opasnosti i nesagledavanja okolnosti

koje ugrožavaju bezbednost žrtve. Sudski postupci su fokusirani na učinioca, uglavnom nema dovoljno podataka o žrtvi, kao ni o odnosima između učinioca i žrtve pre ubistva, a ljubomora se ne sagladava kao niska pobuda, ukoliko nije „patološka“.

Od početka maja 2020. godine nastavile smo projekat *Iskorenjivanje i sprečavanje femicida u Srbiji – II faza*, uz podršku Agencije Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women) i Evropske unije, sa ciljem poboljšanja aktivnosti koje doprinose boljoj proceni rizika i efikasnoj intervenciji u prevenciji femicida.

Rezultati projekta predstavljace doprinos i podršku državi da uspostavi mehanizam (Opservatoriju za sprečavanje femicida) u skladu sa preporukom Specijalne izvestiteljke Ujedinjenih nacija o nasilju prema ženama iz 2015. godine, kojom se od država traži prikupljanje i analiza podataka o nasilju prema ženama, otkrivanje propusta koji dovode do ubistava žena od njihovih bivših ili sadašnjih supruga ili partnera.

U Pančevu, Nišu i Novom Sadu, 18. maja 2020. godine, udruženje građanki FemPlatz, Pančevo, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju, Niš i Kuća rodnih znanja i politika, Novi Sad

Uticaj COVID – 19 na ženska prava¹

Iskustva stečena u prethodnim epidemijama jasno su pokazala da zdravstvena kriza uvek dovodi do recesije u rodnoj ravnopravnosti. Neophodne restrikcije koje sprovodi Evropska unija kako bi sprečila širenje koronavirusa dovele su do nekih efekata koji su odmah bili vidljivi i alarmantni. Najrelevantnija posledica bila je povećanje broja slučajeva nasilja u porodici.

Svetska zdravstvena organizacija je pre nedelju dana objavila statistički izveštaj kojim je ukazano na eskalaciju nasilja u porodici prema deci i ženama u Kini. U toku februara 2020. godine, policijska stanica u mestu Jingzhou zabeležila je 162 prijave nasilja u porodici, što je izuzetno veliki broj u odnosu na 47 prijava tokom 2019. godine. Ovi podaci su zabrinjavajući, pogotovo kada se uzme u obzir i broj slučajeva nasilja u porodici koji se dogodio, a nije prijavljen policiji.

Nasilje koje je postojalo pre proglašenja pandemije preraslo je iz psihičkog u fizičko i seksualno nasilje. Danas se suočavamo sa konkretnim rizikom u pogledu porasta broja femicida i ubistava dece. Mnogi faktori utiču na porast rizika od nasilja prema ženama, kao što su stres, narušavanje društvenih i zaštitnih odnosa i mehanizama delovanja, manji broj kontakata sa prijateljima i članovima porodice koji mogu da budu pomoć, zaštita i podrška žrtvi, kao i smanjena mogućnost pristupa odgovarajućim stručnim službama.

Kako bi se na pravi način suočili sa novonastalom situacijom, većina od 27 država članica Evropske unije koje su zahvaćene pandemijom, razvile su i preduzele potrebne mere kako bi se obezbedila podrška ženama i deci koja su u opasnosti, kao što su hitni telefonski brojevi

koji žrtvama nasilja obezbeđuju pomoć policije, psihološku podršku usled povećanog rizika od nasilja i mogućeg samoubistva, kao i pomoć žrtvi prilikom izmeštanja iz stana u kome živi. Ovi hitni razgovori, online platforme i telefonske aplikacije dostupne su 24 časa dnevno 7 dana u nedelji, a koriste se u slučajevima kada žrtva nema dovoljno prostora ni vremena kako bi na klasičan način pozvala pomoć. Za žene kojima je neophodan smeštaj, neke države članice Evropske unije obezbeđuju smeštajne centre u kojima se smeštaju žrtve, pri čemu je više mesta odvojeno kako bi se poštovala socijalna distanca, pojačane su i mere lične higijene, a koristi se i zaštitna oprema (maske, rukavice, dezinficijensi) kako bi se sprečilo širenje virusa COVID-19. Takođe, pojedini hoteli su ustupili svoje smeštajne kapacitete kako bi se smestile i zbrinule žene koje su u opasnosti.

Ovakvu praksu najhitnije moraju da primene sve članice Evropske unije, koja mora da utiče na članice i da im pomogne da što pre usvoje preventivne mere, kao i način brzog reagovanja, kako bi zaštitile žene i decu koji su u opasnosti. Neopodno je naglasiti da je rizik od porodičnog nasilja sada povećan, a to je moguće podizanjem svesti javnosti na najviši nivo i podelom iskustava između svih država članica.

Briga postoji i zbog (ne)dostupnosti lekara, kao i mogućih problema oko usluge prekida trudnoće, a sve zbog uvedenih mera radi suzbijanja širenja zaraze virusom COVID-19. Porast učestalosti fizičkog nasilja i ograničenost dostupnosti službi koje vode računa o seksualnom i reproduktivom zdravlju nisu jedine posledice situacije nastale zbog pandemije. Izbijanje koronavirusa dovelo je i do zdravstvene i do ekonomske krize. Najveći procenat osoba bez trajnog zaposlenja, frilensera i neformalno radno angažovanih u Evropskoj uniji su žene, a većina njih je radno angažovana u najmanje plaćenim sektorima društva koji su najviše pogođeni pandemijom COVID-19, kao što su različite uslužne službe, grane turizma, obrazovanje i sektor brige o starijima i deci. Veoma je hitno da se u zemljama širom Evrope uvedu fleksibilni ugovori o radnom angažovanju, da se radno angažovanim ženama garantuju određena prava koja proizlaze iz trudnoće i

¹ Članak *Uticaj COVID – 19 na ženska prava* autorke Irène Tolleret objavljen je 2.4.2020. godine i dostupan je na <https://www.neweurope.eu/article/the-impact-of-covid-19-on-womens-rights/>

roditeljstva, kao i prava na adekvatnu brigu o deci ili o starijoj osobi/članu porodice kome je potrebna tuđa nega.

Mere izolacije, rad od kuće i zatvaranje škola imali su jak uticaj na sva domaćinstva, koja uglavnom održavaju žene: ovakva situacija usled vanrednih mera dovela je do toga da žene rade od kuće i da vode računa o deci. Posao koji su za novac radili profesionalci sada obavljaju žene, bez ikakve novčane naknade. Takođe, moguća je pojava i drugih oblika neplaćenog ženskog rada, na primer, zbog nedostatka zaštitnih maski, žene koje znaju da šiju su mobilisane da iz solidarnosti šiju zaštitne maske za zdravstvene radnike bez ikakve naknade. Pokretanje ovakve inicijative je dirljivo, sa aspekta društvene kohezije, ali je i zabrinjavajuće jer žene rade besplatno kako bi kompenzovale nedostatak adekvatne reakcije države, a pri tome je ovo stresno za žene, zbog pritiska koji im je nametnut. Kako je i da li je moguće odbiti posao kada se radi za opšte dobro?

Ženska prava, koja su teško stečena tokom decenija političkih borbi, ne smeju da se dovode u pitanje u situaciji pandemije. S obzirom da svaka kriza ima izvestan uticaj na prava žena, danas se mora obezbediti poštovanje i zaštita prava žena u još većoj meri. Rodna perspektiva treba sistematski da se sagleda i inkorporira u sve nivoe političkih i zakonodavnih reagovanja Evropske unije na nastalu krizu. Uključivanje žena u proces donošenja odluka je od krucijalnog značaja za povećanje fleksibilnosti društva prilikom reagovanja na ovakve pojave. Imajući ovo u vidu, zajedno sa kolegama iz Evropskog parlamenta autorka ovog teksta je javno pozvala Evropsku uniju i svih 27 zemalja članica da mobilišu javnost, da obezbede službe koje se bave zaštitom žena koje su u opasnosti, da dele podatke o slučajevima, kao i njihovo znanje i primere dobre prakse. Ženska prava ne smeju da se smatraju pravima koja nisu prioritet i koja su prava drugog reda. Žene Evrope ne smeju više da čekaju.

SAVET EVROPE O PORASTU NASILJA PREMA ŽENAMA TOKOM PANDEMIJE COVID-19²

Pandemija COVID-19: rešavanje dramatičnog porasta slučajeva nasilja prema ženama

Od izbijanja pandemije zabeležen je dramatičan porast prijavljenih slučajeva nasilja prema ženama i nasilja u porodici, kako širom sveta, tako i u državama članicama Saveta Evrope. Komitet strana ugovornica Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) usvojio je deklaraciju³ kojom su države koje su ratifikovale Istanbulsku konvenciju pozvane da koriste standarde i preporuke iz konvencije kao smernice za aktivnosti i mere koje države preduzimaju tokom trajanja pandemije. Konkretni primeri kako treba reagovati na porast slučajeva nasilja prema ženama u velikoj meri su izvedeni iz inicijativa koje države potpisnice Istanbulske konvencije trenutno sprovode u praksi, što je predstavljeno u Aneksu novousvojene deklaracije.

Nasilje prema ženama i devojčicama pre, za vreme i posle COVID-19: senka pandemije koja mora da se otkrije

Grupa stručnjaka Saveta Evrope za borbu protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici (GREVIO) i Akademske mreže Saveta Evrope (CEAN) 20. maja održala je vebinar na temu *Nasilje prema ženama i devojčicama pre, tokom i nakon COVID-19*.

Nakon uvoda Michele Nicoletti, bivše predsednice Parlamentarne skupštine Saveta Evrope, ključne govornice su bile Dubravka Šimonović, specijalna izvestiteljka Ujedinjenih

2 Videti: Savet Evrope, Strazbur, <https://www.coe.int/en/web/portal/-/covid-19-pandemic-tackling-the-dramatic-increase-in-cases-of-violence-against-women> od 20. aprila 2020. godine i GREVIO, Strazbur, <https://www.coe.int/en/web/portal/-/violence-against-women-and-girls-before-during-and-after-covid-19-the-shadow-pandemic-that-must-be-addressed> od 18. maja 2020. godine

3 Tekst deklaracije je dostupan na: <https://rm.coe.int/declaration-committee-of-the-parties-to-ic-covid-/16809e33c6n-cases-of-violence-against-women>

nacija za nasilje prema ženama, Nina Nordström, predsjedavajuća Komiteta zemalja potpisnica Istanbulske konvencije, Sara de Vido, vanredna profesorka na Univerzitetu Ca 'Foscari, Venecija i Adriane van der Wilk, stručnjakinja za online i tehnološko nasilje prema ženama. Predsednica GREVIO Marceline Naudi (Univerzitet na Malti, Odsek za rod i seksualnost) bila je moderatorka vebinara koji se uživo prenosio na Facebook stranici Generalnog direktorata za demokratiju.

Deklaracija Komiteta strana potpisnica Konvencije Saveta Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) o implementaciji konvencije za vreme pandemije COVID-19⁴

Komiteta strana potpisnica Istanbulske konvencije,

Priznajući izazove sa kojima se suočavaju države članice Saveta Evrope kako bi zaštitile svoje stanovništvo od pretnje pandemije COVID-19,

Konstatujući da nasilje prema ženama i devojčicama, kao i nasilje u porodici, imaju tendenciju porasta u kriznim vremenima i da novi podaci pokazuju alarmantni porast broja prijavljenih slučajeva određenih vrsta ovog nasilja širom sveta i u brojnim zemljama članicama Saveta Evrope,

Svesni da će preduzete mere, posebno politika izolacije i zatvaranja, imati potencijalnog uticaja na trenutnu krizu kroz verovatni povećan rizik izloženosti žena i devojčica svim oblicima rodno zasnovanog nasilja, uključujući seksualno nasilje, nasilje u porodici i tzv. nasilje vezano za poštovanje žena uopšte,

4 Videti: <https://rm.coe.int/declaration-committee-of-the-parties-to-ic-covid-/16809e33c6n-cases-of-violence-against-women>

Imajući na umu da je takav rizik posebno visok za žene i devojčice koje pripadaju ugroženim grupama i/ili su u riziku od višestruke diskriminacije, posebno u zavisnosti od njihovog socijalnog ili etničkog/nacionalnog porekla, kao što su žene sa invaliditetom, žene u prostituciji, starije žene, migrantkinje i tražiteljke azila,

Podsećajući na važnost promocije koordinisanih i holističkih odgovora na zajedničke izazove koji se podudaraju sa vrednostima i standardima Saveta Evrope, zasnovanim na poštovanju vladavine zakona, demokratije i standarda ljudskih prava,

Želeći da pruže smernice državama potpisnicama i drugim državama u znak podrške njihovim nastojanjima da nastave sa sprečavanjem i suzbijanjem nasilja prema ženama i nasilja u porodici u ovakvim okolnostima,

Nakon konsultacija i traženja ekspertize od Grupe eksperata za borbu protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici (GREVIO):

- ✓ Podsećamo da principi i zahtevi Istanbulske konvencije pružaju okvir za kreiranje i sprovođenje mera za osiguravanje ravnopravnosti žena i muškaraca i za suzbijanje nasilja prema ženama i nasilja u porodici, koje se primenjuje u svakom trenutku i poprimaju još veći značaj tokom trajanja vanredne situacije izazvane izbijanjem COVID-19;
- ✓ Naglašavamo obavezu država potpisnica Istanbulske konvencije da sa dužnom pažnjom nastave rad na prevenciji, istraživanju, kažnjavanju i obeštećenju za dela nasilja propisana konvencijom, u skladu sa obavezama prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima;
- ✓ Pozdravljamo stav država koje traže inovativne načine prilagođavanja institucionalnih reakcija na nasilje,

u svetlu trenutne situacije i pozivamo države da ispunjavaju svoje obaveze prema Istanbulske konvenciji i da pojačaju preduzete mere sa tim ciljem;

- ✓ Skrećemo pažnju državama na pojedine odredbe Istanbulske konvencije navedene u Aneksu ove deklaracije, koje nude primere mogućeg delovanja i mera koje treba preduzeti tokom suočavanja sa pandemijom;
- ✓ Priznajemo potrebu da se nastavi razmena iskustava i saradnja između članova i posmatrača Komiteta strana potpisnica Istanbulske konvencije radi rešavanja dugoročnog uticaja i bilo kakvih propusta usled ove krize na žrtve nasilja prema ženama i porodičnog nasilja, čime bi se osiguralo potpuno poštovanje načela i odredaba Istanbulske konvencije, radi garantovanja prava žrtava nasilja i njihovih ljudskih prava.

ANEKS: Moguće aktivnosti i mere koje se mogu preduzeti za vreme pandemije COVID-19 u skladu sa pojedinim odredbama Istanbulske konvencije

Integrisane politike

Rodno osetljive politike (član 6): Države potpisnice se obavezuju da rade na uključivanju pitanja roda u primeni i proceni uticaja strategija u borbi protiv pandemije COVID-19. Ovo znači da treba uraditi evaluaciju mogućeg uticaja preduzetih mera na žene i devojčice i nji-

hovu izloženost riziku od različitih oblika rodno zasnovanog nasilja, poput partnerskog nasilja i nasilja u porodici, proganjanja, seksualnog uznemiravanja, prisilnih brakova i seksualnog nasilja, tehnološkog nasilja, kao i na mogući uticaj na decu svedoke ovakvih oblika nasilja.

Sveobuhvatne i koordinisane politike (član 7): Države potpisnice moraju, koliko god je moguće, da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mere za usvajanje i primenu delotvornih, sveobuhvatnih i koordinisanih državnih politika, koje obuhvataju sve relevantne mere za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja za vreme pandemije. Multisektorski procesi moraju da obezbede učešće svih relevantnih aktera, uključujući i organizacije civilnog društva i organizacije koje se bore za ženska prava, koje će pomoći nacionalnim, regionalnim i lokalnim vlastima da procene potrebe žrtava, kapacitet pružalaca usluga i utvrde da li su potrebna dodatna sredstva. Na primer, u skloništimama u kojima se primenjuju mere distanciranja i nudi karantin za obolele žrtve, verovatno neće biti dovoljno mesta.

Finansijska sredstva (član 8) **i nevladine organizacije i civilno društvo** (član 9): U novonastalim okolnostima, države potpisnice moraju da razmotre da li su finansijski i ljudski resursi namenjeni pružanju usluga, uključujući i usluge koje pružaju nevladine organizacije i dalje odgovarajuće ili postoji potreba da se izmene kako bi adekvatno odgovorile na trenutnu situaciju.

Prikupljanje podataka i istraživanje (član 11): Prikupljanje podataka, uključujući i administrativne podatke i podatke posebnih službi podrške, poput telefonskih službi pomoći, može da posluži za praćenje trenda i mogući porast obraćanja žrtava.

Prevenција

Opšte obaveze (član 12) **i podizanje svesti** (član 13): Države potpisnice treba da razmisle o preduzimanju odgovarajućih mera, kao što su saopštenja za medije, televizija, radio i društvene mreže, kroz kampanje sa ciljem podizanja svesti javnosti o povećanom riziku od nasilja prema ženama i devojčicama za vreme

trajanja pandemije, kao i kroz širenje što više informacija o mogućim mestima gde žrtve mogu da se obrate za podršku. Moraju da se ulože napor u smislu deljenja postojećeg informativnog materijala, poput brošura i lifleta, na mestima koja nisu pogođena restriktivnim merama, poput supermarketa i apoteka. Ako se informacije učine dostupnim na različitim jezicima, može se lakše dopreti do posebno ranjivih kategorija žena.

Obuka stručnjaka (član 15): Države potpisnice treba da razmotre preduzimanje određenih mera za podizanje svesti državnih i javnih zvaničnika koji rade u najvažnijim sektorima (zdravstvo, pravosuđe, policija) o mogućem uticaju koje pojedine mere, poput fizičke distance, izolacije i policijskog časa, ali i ekonomske i socijalne posledice u društvu, mogu da imaju na žene i decu koja žive u nasilnim odnosima i/ili nasilnoj sredini. Vlasti treba da ohrabruju profesionalce (npr. advokate i zaposlene u službama podrške žrtvama) da promovišu i učestvuju u postojećim obukama (online uputstva, vebinari i razvijeni obrazovni moduli), koji su razvijeni na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Programi preventivne intervencije i programi za rad sa učiniocima nasilja (član 16): Vlade treba da razmotre načine za promovisanje programa za rad sa učiniocima nasilja u porodici, gde nasilnici mogu da traže pomoć. Programi treba da budu dostupni preko interneta i/ili preko specijalnih telefonskih linija, u skladu sa merama distanciranja i izolacije.

Učešće privatnog sektora i sredstava javnog informisanja (član 17): Medije treba ohrabrivati da stvaraju partnerstva sa nacionalnim i lokalnim vlastima, kako bi se intenziviralo izveštavanje o povećanju nasilja prema ženama tokom pandemije i kako bi se obezbedile informacije o dostupnoj podršci.

Zaštita

Informisanje (član 19): Za žrtve nasilja koje se nalaze u samoizolaciji i/ili žive sa svojim nasilnim partnerima/članovima porodice, pristup informacijama koje se tiču službi za pomoć i pravnim merama, mora da bude obezbeđen.

Kako bi očuvali pravo žrtava na pristup informacijama, države moraju da pokrenu odgovarajuće kampanje.

Opšte usluge podrške (član 20), **posebne usluge podrške** (član 22), **skloništa** (član 23) **i telefonske službe podrške** (član 24): Države treba da razmotre proglašavanje službi podrški žrtvama „neophodnim/esencijalnim“ za sve vrste nasilja iz konvencije, kao i da takav status daju i službama podrške i zaštite dece svedoka. Ovo podrazumeva i dodatne mere, poput skloništa i telefonskih službi podrške, kako bi se razgranale službe alternativne pomoći, npr. uvođenje linija pomoći sa chat sistemom i platforme za savetovanje za pružanje socijalne podrške i psihološke pomoći žrtvama korišćenjem sredstava modernih tehnologija. Pažnju treba obratiti i na obezbeđenje finansijske podrške koja je neophodna ženama, nakon smeštaja u skloništa za žrtve nasilja. Kad se radi o posebno osetljivim kategorijama žena žrtava, poput žena koje traže azil ili su izbeglice/migrantkinje, posebnu pažnju treba usmeriti na njihovu informisanost i službe podrške u slučajevima nasilja kome mogu biti izložene u prihvatnim centrima.

Gonjenje

Opšte obaveze (član 49): Prijavljivanje dela mora da se obezbedi kako bi žene žrtve nasilja mogle da podnesu prijavu. Primeri online prijavljivanja dela kao što je silovanje već postoje, pa ih treba dodatno razraditi. Potrebno je obezbediti nove kanale za prijavljivanje nasilja. Inicijativa takve vrste je korišćenje „sigurnosnih reči“ u npr. apotekama, koje bi dalje prijavile partnersko nasilje i/ili nasilje u porodici tokom „policijskog časa“. Prilikom obezbeđivanja ovakvih podrški, treba voditi računa da informacije treba da budu obezbeđene u formatu i na jeziku koji žrtva razume, vodeći računa o potrebama različitih grupa žena, posebno onih najosetljivijih i onih do kojih je teško doći.

Neposredni odgovor, prevencija i zaštita (član 50): Iako je u mnogim državama pandemija dovela do usporavanja sudskih procesa i odlaganja saslušanja koja nisu hitna, bezbednost žrtve i njene dece mora da ostane

Neželjeni efekti COVID-19 na nasilje prema ženama⁵

prioritet za policijske i pravosudne organe. U skladu sa tim, države ostaju obavezane da žrtvama obezbede adekvatnu i hitnu zaštitu od rizika od nasilja.

Procena rizika i upravljanje rizikom (član 51): Tokom trajanja pandemije, mora da se zadrži temeljna procena ozbiljnosti situacije u kojoj se nalazi žrtva i rizika od ponavljanja nasilja. Koliko god je moguće i uz obezbeđivanje zaštitnih mera, pritvor za nasilnika treba da bude opcija u slučajevima visokog rizika. Ukoliko se koriste alternative za pritvor, zbog situacije sa pandemijom, o tim merama ne bi trebalo odlučivati bez informisanja žrtve i bez sagledavanja posledica za bezbednost žrtve.

Hitne mere zaštite (član 52) i **zaštitni nalozi** (član 52): Kao deo upravljanja rizikom, države treba da nastave sa praksom određivanja zabrane prilaska i izdavanjem zaštitnih naloga.

Svetska zdravstvena organizacija ukazuje da je globalna pandemija COVID-19 uticala na život svih ljudi, bez obzira na granice. Koronavirus predstavlja bolest opasnu po život koja je već prouzrokovala hiljade smrtnih slučajeva i mnoge ljude ostavila ranjivim, posebno u područjima zahvaćenim sukobima. Pandemija je stvorila višestruke izazove, koji se ne tiču samo zdravstvenog stanja pojedinaca. Dok države nastavljaju da podstiču samoizolaciju, turistička industrija se urušava, cena nafte i dalje pada, hiljade ljudi je izgubilo posao, ekonomska nejednakost se povećala, pojavili su se izazovi koji se tiču mentalnog zdravlja, a nasilje u porodici se opasno pogoršalo.

Kako se virus brzo proširio po celom svetu, bilo je moguće potvrditi da je njegov uticaj na žene i devojčice različit i nesrazmeran u odnosu na druge kategorije. Kao rezultat samoizolacije, žene i devojčice ne samo da su u povećanom riziku od partnerskog nasilja, već one pretežno drugima pružaju usluge. Očekuje se da će mnoge žene pružati usluge pomoći, a istovremeno su dužne da obavljaju i kućne poslove, poput brige o deci. Ovo je pojačalo uticaj virusa na žene i devojčice, posebno u područjima pogođenim konfliktima, kao i na raseljene žene i žene sa invaliditetom.

Milioni ljudi širom sveta moraju da ostanu zatvoreni u svojim domovima kako bi se borili protiv epidemije koronavirusa. Međutim, za mnoge osobe njihov vlastiti dom nije sigurno mesto. U tom smislu, moguće je utvrditi da COVID-19 predstavlja veliku opasnost za žrtve rodno zasnovanog nasilja, jer mnoge žene moraju da budu u karantinu sa svojim nasilnikom.

⁵ Članak *Neželjeni efekti COVID-19 na nasilje prema ženama* objavljen je 29. marta 2020. godine i dostupan je na <https://theowp.org/reports/unwanted-effects-of-the-covid-19-on-violence-against-women/>

Ujedinjene nacije (UN), posebno Agencija UN za osnaživanje žena i rodnu ravnopravnost (UN Women), objasnile su da su mere za zaustavljanje širenja COVID-19 imale društveni uticaj koji je ozbiljno pogodio žene, a UN Women upozorava da se u ovom vanrednom kontekstu, rizik od nasilja prema ženama i devojčicama, posebno porodičnog nasilja, povećava se zbog napetosti (i izolacije žena) kod kuće. One koje su preživele nasilje mogu se suočiti sa dodatnim preprekama da bi pobegle od nasilnih situacija ili znale kako da opstanu u situacijama poput ograničenja kretanja ili karantina. Iz tog razloga, mnoge vlade preduzimaju mere kako bi pojačale dostupne telefonske linije za žene koje bi se mogle naći u situaciji nasilja u porodici. Jednu od najglasnijih inicijativa pokrenula je vlada Kanarskih ostrva, gde žene mogu otići u apoteku i tražiti „masku-19“, što je signal za osoblje u apoteci da ženi treba pomoć. U većini slučajeva žene ne mogu da izađu ili da nazovu nadležne službe telefonom, pa zbog toga neke države preduzimaju druge vrste mera, kao što je jačanje onlajn platformi.

Ujedinjene nacije su saopštile da koronavirus tri puta pogađa žene: zbog zdravlja, zbog porodičnog nasilja i zbog brige o drugima. Restriktivne mere preduzete u svetu za borbu protiv COVID-19 povećavaju rizik od porodičnog nasilja i povećavaju radno opterećenje kod kuće. Pored toga, trudnice se plaše za zdravlje kada odlaze na kontrolne preglede ili jednostavno ne odlaze na kontrole. Populacioni fond Ujedinjenih nacija (UNFPA) upozorio je da je pandemija COVID-19 ozbiljno presekla pristup uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja i uticala na smanjenu sposobnost vlasti da odgovore na rodno zasnovano nasilje, u vreme kada su ženama i devojčicama ove usluge najpotrebnije. Dubravka Šimonović, specijalna izvestiteljka Ujedinjenih nacija za nasilje prema ženama, izjavila je da sve države moraju uložiti znatne napore za rešavanje pretnji u vezi sa COVID-19, ali ne smeju da izostave žene i decu žrtve porodičnog nasilja jer bi to moglo dovesti do porasta nasilja, uključujući i femicide.

Pri tome, vrlo je važno napomenuti da su žene graditeljke mira širom sveta i da su nastavile da reaguju na krizu, uprkos izazovima sa kojima se suočavaju. U Hersonu u Ukrajini, žene rade na pružanju emocionalne podrške, kori-

steći svoje postojeće mreže preko kojih dopiru do ugroženih žena. Takođe, žene u Jermeniji dostavljaju hranu za starije osobe i koordiniraju aktivnosti da se ugroženim porodicama obezbede paketi hrane. U isto vreme, one pružaju pomoć stanovnicima glavnog grada i pokušavaju da obezbede da područja pogođena sukobima dobiju sve što je neophodno.

Važno je uzeti u obzir da su i druge epidemije, poput ebole i zika virusa, pokazale da uprkos dodatnom opterećenju sa kojim se žene suočavaju, epidemije dovode do preusmeravanja resursa iz osnovnih usluga namenjenih ženama (poput kontracepcije ili pre/postnatalne brige). UN Women upozorava da bi se ovaj problem mogao ponoviti kod pandemije COVID-19, te je potrebno preduzeti neophodne mere u ovom pravcu.

Urođnjavanje – Koronavirus (Covid-19) i femicid⁶

O femicidu i koronavirusu: Dve pandemije

Ubistvo ili ubijanje žena zato što su žene takođe je pandemija, ali ovu pandemiju nikada nije proglasila Svetska zdravstvena organizacija. Femicid, poput koronavirusa, pojavljuje se u svakom društvu neselektivno i širi se nesa- gledivom brzinom. Iako ne postoji namera da se umanjí značaj borbe protiv koronavirusa, neverovatna je činjenica da je oko 90.000 žena namerno ubijeno svake godine samo zbog toga što su žene, dok je u vreme pisanja ovog tek- sta, 110.000 ljudi, od kojih je dosta starijih sa zdravstvenim problemima, umrlo od korona virusa tokom prvih meseci epidemije 2020. go- dine.

Uticao Covid-19 na nasilje u porodici

Malo je verovatno da je femicid uticao na koronavirus, ali je virus zaista uticao na na- silje u porodici i femicid. U martu 2020. godine ponovo sam aktivirala svoju mrežu za femicid koju čine evropski istraživači, naučnici i za- govornici širom sveta. Obratila sam se na 210 ključnih adresa u 50 zemalja sveta, pitajući ih kako napreduju sa radom tokom trajanja koro- navirusa i šta se događa sa nasiljem u porodici i femicidima u njihovim zemljama. Izveštavam ovde o nesistematičnim podacima dobijenim od 36 kolega, kojima se zahvaljujem na nji- hovim odgovorima.

6 Kompletan članak *Gendering – Coronavirus (Covid-19) and Femicide* autorke Shalva Weil (Hebrew University of Jerusalem, Israel) objavljen je u junu 2020. godine u časopisu *The European Sociologist*, br.45, dostupno na: <https://www.europeansociologist.org/issue-45-pandemic-impossibilities-vol-1/gendering-%E2%80%93-coronavirus-covid-19-and-femicide>.

Svi ispitanici bili su nedvosmisleni u oceni da povećana blizina žena i njihovih nasilnih pa- rtnera u uslovima ograničenja kretanja povećava nasilje u porodici. [...] Takođe, pretnja i zatva- ranje sigurnih kuća u nekim državama znači da su žene i njihova deca sada u svakodnevnom strahu da ih njihovi nasilni partneri ne ubiju; u nekim slučajevima žene se plaše da žive sa svojim nasilnicima u zastrašujućim okolno- stima. Zbog veće izolacije, žene su manje na društvenim mrežama i manje u kontaktu sa grupama podrške, pa je osećaj bespomoćno- sti u porastu. Ponekad mizoginija ne poznaje granice, čak ni pod pretnjom koronavirusa. U Rumuniji, jedan pacijent koji je Covid-19 pozi- tivan, uhvaćen je u bekstvu iz karantina na putu da napadne bivšu suprugu.[...]

Femicid, ekstremni oblik nasilja u po- rodici i koronavirus

Očigledno je da još nema prikupljenih podata- ka o femicidu tokom trajanja pandemije koro- navirusa. Ipak, postoje zanimljivi obrasci. Iako se s jedne strane čini da se nasilje prema žena- ma povećalo tokom pandemije, o čemu sve- doči porast prijave, prerano je reći za koliko se povećao krajnji ishod porodičnog nasilja, odnosno, femicida. U Španiji je bilo 18 femicida od početka 2020. do sredine marta, od kojih je nekoliko femicida počinjeno tokom epidemije koronavirusa. U Argentini, gde je stopa femi- cida prilično visoka i tokom „normalnih“ vre- mena, od početka 2020. godine već je počinje- no 86 femicida, od čega 24 tokom pandemije. Argentinska opservatorija za femicid⁷ izvestila je da je tokom marta 2020. godine jedna žena ubijena na svakih 29 sati. U Turskoj je ubijeno 18 žena od kada je stupila na snagu zabrana kretanja i mere (samo)izolacije, a većina žena je ubijena u svojim domovima. U Izraelu je od januara 2020. godine bilo šest slučajeva femi- cida, od kojih su tri bila za vreme epidemije koronavirusa.

7 The Argentinian Femicide Observatory - „Now that they See Us“

Telefono Donna

ORGANIZACIJA TELEFONO DONNA: Iskustva iz Italije tokom trajanja pandemije COVID-19

piše **Jessica Colombo**

Vanredno stanje koje je izazvala pandemija Covid-19 povećalo je rizik od nasilja prema ženama, jer se nasilje često javlja unutar porodice. Pravila o fizičkom distanciranju koja su uvedena radi suzbijanja zaraze, pokazala su se kao ometajući faktor za prijem žrtava i pružanje usluga poput psihološke podrške, davanja pravnih saveta, medicinskog savetovanja i obezbeđivanja usluga smeštaja žrtava u skloništa.

Podaci italijanskog Nacionalnog zavoda za statistiku (Istat) objavljeni 13. maja 2020. godine, pokazali su da je tokom izolacije i zabrane kretanja, nacionalni telefon za prijavljivanje nasilja primio 5.031 osnovanih poziva, što je 73% više nego u istom periodu 2019. godine. Ukupan broj žrtava koje su zatražile pomoć je 2.013 (+ 59%). Međutim, važno je naglasiti da je većina ovih žrtava već kontaktirala nacionalni broj telefona za prijavljivanje nasilja, ali ima i novih žrtava, koje su prvi put tražile pomoć. U svakom slučaju, ovo povećanje ne mora nužno da znači i veću učestalost nasilja, već može da bude i posledica podizanja svesti zbog kampanja kojima je poslata poruka ženama da nisu same i da se obrate za pomoć kada im je potrebna.

Telefono Donna je odgovorila na krizu tako što je uvela daljinsku psihološku podršku za žene žrtve porodičnog nasilja. Planirana je posebna kampanja za promociju pružanja ove usluge putem društvenih medija i interneta. Žene mogu nazvati ili pisati organizaciji, može se organizovati sesija na daljinu sa psihologom, putem videokonferencije, kako bi se smanjila socijalna distanca koju nameće zabrana kretanja.

Pojavnost femicida i obiteljskog nasilja u Republici Hrvatskoj u vrijeme epidemije izazvane bolešću COVID-19

piše **Kristijan Kevešević**,
zamenik pravobraniteljice za
ravnopravnost spolova

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske Višnja Ljubičić, kao osnivačica Promatračkog tijela za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje – „Femicide Watch“, pozorno je pratila i analizirala slučajeve ubojstava žena koja su počinili njima bliski i/ili intimni muškarci, te slučajeve obiteljskog nasilja u doba epidemije bolesti COVID-19.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u prvih pet mjeseci 2020. godine u Republici Hrvatskoj ubijeno je šest osoba ženskog spola. Od ukupnog broja ubojstava žena, tri su počinjena na štetu žena iz kruga bliskih osoba, od čega je u jednom slučaju žrtva supruga, u drugom slučaju izvanbračna supruga, a u trećem slučaju sestra počinitelja. Iz navedenih podataka proizlazi da udio ubojstava intimnih partnerica u ukupnom broju ubojstava žena u prvih pet mjeseci 2020. godine iznosi 33%. Usporedbe radi, tijekom 2019. godine, sedam žena je ubijeno od strane intimnih partnera.

Za većinu slučajeva je karakteristično da je sredstvo počinjenja hladno oružje, te da su se dogodili u manjim ili ruralnim sredinama. Promatrajući razdoblje događaja, tri od šest

slučajeva femicida dogodila su se tijekom veljače 2020. godine, odnosno, u razdoblju koje je prethodilo proglašenju epidemije, dok su se preostala tri dogodila u ožujku i svibnju. S obzirom da je odlukom ministra zdravstva, 11. ožujka 2020. godine na čitavom području Republike Hrvatske proglašena epidemija bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-CoV 2, proizlazi da tri slučaja femicida spadaju u razdoblje trajanja epidemije. Prema indicijama iz medijskih napisa, jedan događaj iz ožujka se odnosi na ubojstvo ženske osobe koja je došla u posjet počinitelju, slijedom čega se može zaključiti da su se u vrijeme koronavirusa dogodila dva slučaja femicida koji su posljedica konflikta između ukućana (ubojstvo supruge 22. ožujka 2020. godine i ubojstvo sestre 21. svibnja 2020. godine).

U razdoblju od proglašenja epidemije 11. ožujka 2020. godine do 31. svibnja 2020. godine, Pravobraniteljica za ravnopravnost je zaprimila 13 pritužbi vezanih za obiteljsko nasilje. U sedam predmeta indicije su pokazivale da se radi o nasilju kontinuirane prirode koje je, ovisno o slučaju, trajalo od nekoliko mjeseci, pa do nekoliko godina. U šest slučajeva iz dostupnih podataka proizlazi da se radilo o jednokratnim događajima ili događajima koji su se odvili tijekom kraćeg vremenskog razdoblja. Što se tiče oblika nasilja, najčešće se radilo o kombiniranom fizičko-psihičkom nasilju koje se manifestiralo u obliku udaranja, odgurivanja i davljenja, uz istovremene prijetnje, vrijeđanje i psovanje. Promatrajući kriminalnu količinu, za polovicu analiziranih slučajeva se procjenjuje da je u pitanju teži oblik nasilja u obitelji, dok se preostali slučajevi odnose na nasilje srednje razine ili blaže oblike, poput psovanja i omalovažavanja. Suprotno od femicida, prema podacima iz zaprimljenih pritužbi, nasilje u obitelji se najčešće događalo u urbanim sredinama.

Prema usporednim podacima Ministarstva unutarnjih poslova koji se odnose na nasilje u obitelji, pokazuje se da je u prvom kvartalu 2020. godine evidentirano 1.925 žrtava prekršaja nasilja u obitelji, od čega se oko 65% odnosilo na žene, dok je u prvom kvartalu 2019. godine evidentirano 2.248 žrtava prekršaja, od čega se, također, oko 65% odnosilo na žene. S druge strane, u porastu je broj žrtava kaznenog dje-

la nasilja u obitelji kojih je u prvom kvartalu 2020. godine evidentirano 339, od čega se oko 86% odnosilo na žene, što predstavlja porast od gotovo 58% spram broja žrtava kaznenog djela nasilja u obitelji tijekom prvog kvartala 2019. godine, kada ih je evidentirano 215, od čega je bilo preko 89% žena. Navedeni porast Ministarstvo unutarnjih poslova nije dovelo u vezu s epidemijom, već ga objašnjava kao rezultat napora u senzibilizaciji i edukaciji policije, a ministar unutarnjih poslova je u više navrata u medijskim istupima isticao da statistike pokazuju da nije bilo bitnog odstupanja u vrijeme epidemije. Podaci Ministarstva unutarnjih poslova o obiteljskom nasilju su već neko vrijeme javno dostupni na dnevnoj bazi putem tzv. Kalendara nasilja čiji cilj je upoznati javnost s brojnošću ovih kaznenih djela i prekršaja, po kojima policija i druge nadležne službe svakodnevno postupaju.

Istovremeno, pojedine organizacije civilnog društva su u medijima početkom travnja izvještavale o porastu broja žena žrtava nasilja kojima je potreban hitan smještaj ili pomoć druge vrste, odnosno, porastu broja primljenih telefonskih poziva i općenito obraćanja građana vezano uz nasilje u obitelji te ukazivale na potencijalno velike tamne brojke neprijavljenog nasilja u obitelji.

Nadležne institucije i mediji su vrlo aktivno ukazivali na problem nasilja u obitelji u doba izolacije uslijed epidemije. Svi važniji mediji su prenijeli upozorenje Glavnog tajnika UN-a Antonia Guterresa o porastu nasilja u obitelji i apel vladama da osiguranju nastavak kaznenog progona, kao i vijesti o značajnom porastu obiteljskog nasilja u Francuskoj. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić je početkom travnja 2020. godine pozvala na širu društvenu odgovornost prema rodno utemeljenom nasilju u uvjetima karantene i odgovorno medijsko izvještavanje, dok je Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku izdalo priopćenje o postupanju u situaciji pojačanog rizika od nasilja u obitelji i zlostavljanja i zanemarivanja djece zbog pojačanih mjera izolacije s opisom indikatora rizika od nasilja i informacijama što žrtva može poduzeti. U okviru ukupnih aktivnosti usmjerenih na osvještavanje javnosti o problemu nasilja u obitelji u uvjetima izolacije,

važno je spomenuti i da je Ministarstvo unutarnjih poslova početkom travnja 2020. godine, u suradnji s Poliklinikom za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba te agencijom Degordian, predstavilo kampanju „Iza Vrata“ čiji cilj je osvijestiti sve građane da prijave nasilje koje se odvija u njihovoj blizini.

Analiza dostupnih podataka pokazuje da službena statistika zasad ne upućuje na porast femicida ili obiteljskog nasilja koji bi bio uvjetovan izolacijom i ograničenjem kretanja zbog epidemije bolesti COVID-19, međutim, s obzirom na izvještavanje pojedinih organizacija civilnog društva o povećanju nasilja u obitelji i potencijalno velikom broju neprijavljenih slučajeva nasilja, za dublju spoznaju o učincima izolacije na porast nasilja u obitelji potrebno je prikupiti i informacije ustanova i organizacija civilnog društva o pojavnosti nasilja u obitelji, učiniti njihovu detaljnu analizu te međusobnu triangulaciju i komparaciju svih dostupnih podataka.

RAZGOVOR sa dr Nevenom Petrušić, redovnom profesorkom Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu

Iskustva iz Srbije tokom trajanja pandemije COVID-19

Da li postoje podaci o rasprostranjenosti nasilja u porodici i u partnerskim odnosima tokom trajanja vanrednog stanja u Srbiji?

Ne postoje podaci o broju žena koja su tokom vanrednog stanja izložene nasilju u porodici i u partnerskim odnosima. Državni organi beleže smanjenje broja prijave nasilja u porodici.

Prema podacima koja je izneo direktor policije, broj prijavljenih slučajeva nasilja prema ženama smanjen je za 48,6% u odnosu na raniji period. Na sajtu Prvog osnovnog javnog

tužilaštva u Beogradu navodi se da je smanjen broj izvršenih krivičnih dela nasilje u porodici za vreme vanrednog stanja, kako u odnosu na isti period prošle godine, tako i u odnosu na period neposredno pre uvođenja vanrednog stanja, na osnovu čega se pogrešno zaključuje da je u vreme vanrednog stanja smanjen obim ovog oblika nasilja. Međutim, manji broj prijave nasilja posledica je ograničenih mogućnosti žena da prijave nasilja jer je poznato da se u periodima krize nasilje prema ženama u porodici i u partnerskim odnosima povećava, a ne smanjuje. To potvrđuje i povećanje broja žena koje su tokom vanrednog stanja tražile pomoć i podršku specijalizovanih ženskih organizacija, kao i drastični slučajevi nasilja o kojima su mediji izveštavali: u martu je jednu ženu ubio suprug, u aprilu je otac objavio na društvenim mrežama snimak seksualnog odnosa sa svojom sedamnaestogodišnjom ćerkom, nudeći njene seksualne usluge za novac, a početkom maja muškarac je suprugu tako brutalno pretukao, da joj je izvađena slezina.

Da li su preduzete mere koje bi ženama olakšale prijavljivanje nasilja u uslovima izolacije zabrane kretanja?

Posle uvođenja vanrednog stanja, u Srbiji nisu uvedeni alternativni načini prijavljivanja nasilja koji bi omogućili da žene blagovremeno i bez rizika po svoju bezbednost zatraže pomoć, kako su to na inovativan način učinile neke države. Prema informaciji advokatkinje Autonomnog ženskog centra, bilo je slučajeva u unutrašnjosti Srbije da su žene koje su u vreme zabrane kretanja napustile svoje domove zbog nasilja u porodici kako bi se spasile i zatražile pomoć prekršajno kažnjene sa 50.000 dinara, iako su objasnile razlog kršenja mere zabrane kretanja.

Ženske specijalizovane organizacije su uputile 18. aprila predlog Vladi Srbije da se *Uredba o merama u vreme vanrednog stanja*, u delu koji se odnosi na zabranu kretanja, dopuni odredbom koja bi omogućila da tokom trajanja zabrane kretanja („policijskog časa“) žene i devojke u situacijama akutnog nasilja u porodici i partnerskim odnosima mogu da napuste stan i da neće biti kažnjene zbog kršenja zabrane kretanja, bez obzira koliko su udaljene od mesta stanovanja. Na multisektorskom

sastanku „Nasilje nad ženama i devojkicama u vreme epidemije virusa COVID-19“, održanom 29. aprila u organizaciji Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost, najavljeno je pokretanje inicijative za uvođenje mogućnosti podnošenja online prijave i tužbi za zaštitu od nasilja prema ženama, kao i korišćenje drugih opcija kako bi zaštita žrtava nasilja bila efikasnija. Međutim, vanredno stanje je okončano, a da alternativni načini prijavljivanja nasilja nisu uvedeni.

Da li je postojala mogućnost za procesuiranje nasilja u izolaciji i tokom trajanja zabrane kretanja?

Dobra okolnost je da su slučajevi nasilja u porodici svrstani u krug sudskih predmeta po kojima se postupa u vreme vanrednog stanja. To je pozitivan i izuzetno značajan potez, jer je njime omogućeno da tokom vanrednog stanja nadležni organi bez ikakvih odlaganja preduzimaju sve potrebne radnje. Naime, preporukom Ministarstva pravde od 17. marta i zaključkom Vrhovnog saveta sudstva od 18. marta, slučajevi nasilja u porodici svrstani su u krug predmeta koji ne trpe odlaganje, odnosno, u kojim se postupcima suđenja zakazuju i održavaju. Međutim, nema javno dostupnih podataka o broju predmeta koji se odnose na nasilje u porodici koji su pokrenuti pre uvođenja vanrednog stanja, a u kojima su suđenja održana tokom vanrednog stanja, niti o broju novopokrenutih sudskih postupaka. Nema, takođe, ni objedinjenih podataka o broju izrečenih hitnih mera zaštite, niti o radu grupa za koordinaciju i saradnju pri osnovnim javnim tužilaštvima. Nepoznat je i broj ranije pokrenutih parničnih postupaka za određivanje mera zaštite od nasilja u porodici u kojima su tokom vanrednog stanja održavana ročišta, kao ni broj novopokrenutih postupaka, a nema ni podataka o broju privremenih mera koje se u ovim parnicama mogu odrediti.

Da li je ženama žrtvama nasilja u porodici i u partnerskim odnosima bila dostupna pomoć i podrška u navedenom periodu?

Kada je reč o pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja u porodici, tokom vanrednog stanja nije došlo ni do kakvih promena u

pogledu koordinisanog delovanja institucija sistema u pružanju pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici i u partnerskim odnosima. Uvođenje vanrednog stanja otvorilo je brojne izazove u pogledu smeštaja žrtava nasilja u sigurne kuće. Instrukcijom Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja predviđeno je da se prijem novih korisnika usluge smeštaja vrši isključivo uz zdravstvenu dokumentaciju koja dokazuje da lice nije zaraženo virusom SARS-CoV2. Međutim, nadležne zdravstvene ustanove vršile su testiranje isključivo iz zdravstvenih razloga i na osnovu medicinskih kriterijuma (postojanje simptoma, kontakt sa zaraženom osobom i dr), tako da se testiranja u druge svrhe i na lični na lični zahtev ne vrše, što žrtve nasilja stavlja u bezizlaznu situaciju. S druge strane, imajući u vidu prostorna ograničenja sigurnih kuća, postojale su teškoće i u pogledu sprovođenja samoizolacije za korisnice sigurnih kuća i njihovu decu.

Tokom vanrednog stanja sve specijalizovane ženske organizacije nastavile su da pružaju pomoć i podršku ženama žrtvama nasilja i beleže porast pruženih usluga. Organizacije u okviru „Mreže žena protiv nasilja“ prilagodile su rad uslovima vanrednog stanja i usluge pružaju koristeći savremena i ženama dostupna sredstva komunikacije. Takav način rada primenjuju organizacija ... Iz kruga Vojvodina, Služba VDS info i podrška žrtvama i druge organizacije.

Nema podataka o pružanju posebne ekonomske podrške ženama žrtvama porodičnog i partnerskog nasilja tokom vanrednog stanja, tako da su u pogledu dobijanja ovog vida podrške uglavnom delile sudbinu socijalno ugroženih slojeva stanovništva. Jedan broj žena žrtava nasilja dobio je materijalnu pomoć u hrani i higijenskim sredstvima zahvaljujući preusmeravanju raspoloživih sredstva iz IPA 2016 projekta „Instrument za rodnu ravnopravnost“, koji Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost realizuje u saradnji sa UN Women. Ova sredstva su upotrebljena za nabavku hrane, sanitarnog materijala i drugih sredstava za najugroženije žene u lokalnim zajednicama, kao što su žene žrtve nasilja, starije žene, žene na selu, žene sa invaliditetom i Romkinje, koja je distribuirao Crveni krst.

Iz presuda Viših sudova u Šapcu, Leskovcu i Zaječaru

Prvi slučaj

Navedenog dana, okrivljeni je u svojoj porodičnoj kući u uračunljivom stanju i svestan zabranjenosti svog dela, sa umišljajem pokušao da liši života svoju suprugu, koja je zbog narušenih bračnih odnosa htela da ga napusti. Okrivljeni se posle svađe sa njom popeo na sprat kuće gde se nalazila oštećena, zaključao ulazna vrata i izvukao ključ iz brave, a zatim uzeo kuhinjski nož sečiva dužine 20 cm kojim je oštećenoj zadao više udaraca u predelu tela. Oštećena je na taj način zadobila najmanje tri ubodno rezne rane, koje su kvalifikovane kao povrede opasne po život. Okrivljeni započeto delo nije dovršio, jer je otac oštećene razvalio ulazna vrata i od okrivljenog oteo nož.

U svom iskazu, okrivljeni je naveo da se sa oštećenom zabavljao tri godine pre nego što su se venčali i dobili dete 2013. godine. Problemi u braku su počeli kada je oštećena počela skoro svakodnevno da odlazi kod svojih roditelja i sestara, kao i kod drugarica, pri čemu, kako je okrivljeni naveo, njegovoj sestri je ograničavala posete. Napetost je počela da raste po povratku sa letovanja 2014. godine, kada je oštećena, po kazivanju okrivljenog, intenzivno posećivala svoju rodbinu a istovremeno izbegavala bilo kakve obaveze prema njegovoj rodbini. Ubrzo nakon toga, oštećena je okrivljenom bez ikakve svađe saopštila da želi da se vrati sa detetom kod svojih roditelja, na šta okrivljeni tvrdi da joj je rekao da nema ništa protiv i da joj je čak i pomogao da spakuje torbe. Oštećena je pozvala svoje roditelje da dođu po nju, iako je ona imala svoj auto i mogla je da ode sama. Kada je otac oštećene došao, on je počeo je da psuje okrivljenog i da bude neprijatan, a oštećena se popela na sprat kuće. Okrivljeni je pošao za njom da joj navodno pomogne oko pakovanja, a kada se

popeo, tvrdi da je mahinalno zaključao vrata jer je to i ranije činio zbog bezbednosti deteta.

Okrivljeni je naveo da je bio vidno potresen i ne može da objasni zašto je uzeo nož i pokušao da ubije oštećenu. U svom iskazu, potencirao je da nije imao nameru da je ubije, već samo da joj pokaže kako se oseća, da i oštećenu zabolj onoliko koliko je njega bolelo, jer je shvatio da bi odlaskom supruge i deteta izgubio sve u životu. Naveo je da je pre braka imao neke psihičke probleme i da je u periodu pre ovog događaja bio pod stresom i napet, a da je to kulminiralo kada je oštećena rekla da želi da ga napusti i da odvede dete. Okrivljeni je u svom iskazu naveo da je aprila 2014. godine popio veću količinu sedativa, jer je video da mu supruga i dete nisu kod kuće.

Okrivljeni je radio kao medicinski tehničar na odeljenju psihijatrije Opšte bolnice u Šapcu. Pre nego što je stupio u brak bio je pretučen od poznatih lica, nakon čega je počeo da ima izvesne psihičke tegobe, koje su bile pojačane mislima okrivljenog da su u opasnosti i on i njegova porodica i bliža okolina. Nakon jedne od ovakvih manifestacija bolesti dok je bio na poslu, bolest je dijagnostifikovana i prepisana mu je terapija sa lečenjem, a saradnik u tom lečenju mu je upravo bila oštećena sa kojom tada još uvek nije bio u braku. Lečenje je nastavljeno i kasnije, ali okrivljeni nije uredno i redovno koristio prepisanu terapiju. Okrivljeni i oštećena su imali nesuglasice u braku, uglavnom oko novca, jer se okrivljeni kockao. Kao olakšavajuće okolnosti, sud je cenio lične prilike okrivljenog, činjenicu da boluje od sumanute psihoze, da je otac maloletnog deteta, dok sud otežavajuće okolnosti na strani okrivljenog nije pronašao. Okrivljenom je izrečena kazna zatvora u trajanju od sedam godina.

Drugi slučaj

Okrivljeni je u stanju neuračunljivosti pokušao da liši života svoju suprugu, tako što je navedenog dana oko 15:15 časova, dok je upravljao putničkim vozilom, uočio oštećenu koja se kretala trotoarom sa desne strane ulice u pravcu kretanja njegovog vozila, zaustavio vozilo i kroz otvoren prozor na suvozačevoj strani tražio od oštećene da se pomeri. Kako je oštećena odmahнула rukom i zaustavila se, okrivljeni je dao gas, popeo se automobilom na trotoar i prednjom desnom bočnom stranom vozila udario oštećenu u zadnji deo butine, pri čemu je oštećena ostala pribijena usled kontakta sa desnom bočnom stranom automobila uz odvaljeni deo metalne kapije u koju je okrivljeni udario, bez mogućnosti da se kreće. Okrivljeni je tada izašao iz vozila i držeći nož u desnoj ruci, prišao do oštećene i više puta zamahnuo u pravcu vratnog dela oštećene, koja je pomeranjem glave uspela da izbegne ubode. Okrivljeni je u jednom momentu uspeo da oštećenu ubode u predelu leve strane vrata, a zatim i dva puta u predelu stomaka, nakon čega se vratio u vozilo i udaljio sa mesta događaja, a nož je u toku vožnje izbacio kroz prozor.

Okrivljeni je delo učinio u stanju neuračunljivosti, usled duševne bolesti perzistentnog poremećaja sa sumanutošću, sa dominantno prisutnim sumanutim idejama ljubomore usmerenih ka supruzi, što proizlazi iz nalaza i mišljenja komisije veštaka Specijalne bolnice za psihijatrijske bolesti Gornja Toponica od 5. jula 2016. godine. Okrivljeni i oštećena su u braku od 2009. godine, a iste godine im se rodila i zajednička ćerka. Okrivljeni je od početka veze bio posesivan, sledeći model funkcionisanja koji je prihvatio od svojih roditelja, a koji se karakteriše njihovim izrazito patrijarhalnim stavom prema supruzi i specifičnim načinom razmišljanja o partnerskim odnosima, gde muškarac sebe vidi kao „glavu porodice“ a suprugu kao nekog ko je podređen njemu i dužan da za sve šta čini prethodno dobije dozvolu od njega. U braku se nisu najbolje slagali, često su se svađali jer je okrivljeni govorio da ga oštećena vara, hvatao je za vrat i udarao. Oštećena je u jesen 2015. godine napustila bračnu zajednicu i

sa ćerkom otišla u kuću svojih roditelja.

Dan pre kritičnog događaja, okrivljeni je zvao oštećenu telefonom i pretio joj je „da će da vidi šta će sutra da se desi“, „da ju je jednom brat spasio ali da ovog puta neće imati ko da je spasi“ i da će „ona ići u grob a on u rob“. Oštećena je zatim pozvala svog brata od strica i rekla mu da joj okrivljeni preti, nakon čega je njen brat pozvao okrivljenog da mu kaže da će ga prijaviti policiji. Oštećena nije htela da ga prijavi policiji. Narednog jutra oštećena je taksijem otišla na posao, gde je bila do 15 časova. Na poslu se požalila kolegama da joj okrivljeni preti, pa su je kolege dovezle sa posla do ulaza u naselje u kome je živela, do 200-300m ispred njene kuće. Kada je oštećena izašla iz automobila i krenula desnom stranom trotoara, tu ju je u svom automobilu sustigao okrivljeni.

Okrivljeni nije sporio da je delo učinio, ali je osporio da je bio u neuračunljivom stanju, objašnjavajući da je bio u velikom afektu i da nije imao nameru da liši života oštećenu. Od drugih ljudi je okrivljeni saznao da se njegova supruga zaljubila u drugog čoveka, jednom ih je čak i video zajedno, zbog činjenice da ga oštećena vara je dobio i povišen krvni pritisak, postao je nervozan i nesrećan. Okrivljeni je naveo da kada je video oštećenu da izlazi z tuđeg automobila, postavio joj je pitanja zašto mu nije dozvolila da viđa dete, ko je nju to dovezao kolima i slično, ali ona nije htela da odgovara ništa više od „da je to njena stvar“, već ga je ignorisala i u tom momentu mu je „pukao film“. Sud nije naveo u presudi ni olakšavajuće ni otežavajuće okolnosti. Okrivljenom je izrečena mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi.

Treći slučaj

Okrivljeni je u stanju smanjene uračunljivosti ali ne i bitno, usled pojačane psihičke napetosti i zbog prisustva alkoholisanosti, svestan svog dela i zabranjenosti istog, a čije je izvršenje hteo, započeo izvršenje krivičnog dela teško ubistvo vanbračne supruge koju je prethodno zlostavljao, na taj način što

je došao u bolnicu kod nje, gde je ona ležala, prišao krevetu na kome je ležala oštećena i bez bilo kakvog povoda, zadao joj udarac spoljnim delom desne šake u predelu lica, stezao vrat i zatvorenom šakom zadavao udarce u temenom predelu glave, pritiskao kolenom u predelu stomaka usled čega je oštećena vrisnula, a okrivljeni je izvadio lovački nož dužine sečiva oko 16 cm koji je držao za pojasom ispod jakne koju je nosio i istim pokušao da oštećenu liši života ubodom noža u predelu njenog vrata u čemu ga je ona sprečila stavivši jastuk na vrat. Okrivljeni je pokušavao i dalje da je ubode nožem u vrat upućujući joj reči „Kurvo jedna, ubiću tebe i tvoju sestru“. U nameri koju je imao, sprečio ga je medicinski radnik kome je okrivljeni takođe počeo da preti. Medicinski radnik je uspeo da za to vreme obavesti dežurnog lekara, medicinske sestre i obezbeđenje, nakon čega je okrivljeni odustao od preduzimanja radnje krivičnog dela teškog ubistva.

U svojoj odbrani, okrivljeni je naveo da je kritičnog jutra bio iznerviran i ljut na komšiju sa kojim je telefonom razgovarao u vezi neke pozajmice. Tako vidno ljut je kolima krenuo do oštećene u bolnicu, ušao u njenu sobu i udario joj tri šamara dok je ona stajala kraj bolničkog kreveta. Okrivljeni je naveo da se radi o „blagim šamarima sa otvorenom šakom“. Od ovih udaraca oštećena je pala na krevet na leđa, tako da je bila na krevetu poprečno. Okrivljeni je onda izvadio lovački nož koji je imao za pojasom, jer ga je poneo „slučajno“ pošto je lovac, a zaboravio je da ga ostavi u vozilu. Dok je udarao oštećenu, nož mu je ispao na krevet, a u tom momentu je ušao medicinski tehničar koji je prekinuo izvršenje dela. Okrivljeni nije sačekao policiju u bolnici, otišao je i predao se sam.

U toku postupka, utvrđeno je da je vanbračna zajednica okrivljenog i oštećene nekada bila dobra, a nekada loša, jer je okrivljeni pio, pa je to uticalo na fizičke napade i pretnje koje je oštećena trpela. Pre 3-4 godine, okrivljeni je fizički napao oštećenu, koja je završila u bolnici, a nakon izlaska iz bolnice ga je prijavila policiji zbog pretnje telefonom da će da je ubije. Oštećena je jula meseca bolnički zbrinuta na internom odeljenju i tu je ležala 19 dana, a okrivljeni nije dolazio da je obiđe, nije želeo

više ikada da je vidi, čak je govorio da ga je baš briga ako joj se nešto desi i da njega to ne interesuje, sve do dana kada je pokušao da je ubije.

Okrivljeni nije priznao izvršenje dela koje mu se stavlja na teret. Oštećena je navela da ju je okrivljeni dva puta u toku zajedničkog života, a pre kritičnog dana napadao nožem. Takođe, pretio joj je, a pretio je i njenoj sestri i ukučanima, o čemu postoje i dokazi – predstavka koja je podneta policiji. U toj predstavi je navedeno da je oštećena trpela i fizičko i psihičko nasilje, pretnje da će biti ubijena i telefonsko uznemiravanje. Sud je utvrdio da odbrana okrivljenog ne može da se prihvati iz sledećih razloga: okrivljeni je delo pokušao jula meseca, kada su vrućine, a u bolnicu na interno odeljenje u sobu br. 6 je ušao sa jaknom u nameri da prikrije nož koji mu je bio za pojasom, kako ga radnik obezbeđenja ne bi zaustavio; došao je mimo vremena određenog za bolničke posete. Takođe, sa napadom je otpočeo čim je ušao u sobu, bez ikakvih reči, pitanja, interesovanja za zdravlje oštećene koja je smeštena i leži u bolnici. Od prvog zadatog udarca, oštećena se spašava tako što postavlja jastuk ispred noža. Okrivljeni sklanja jastuk i kreće ponovo u napad, a oštećena stavlja desnu ruku ispred sebe kako bi zaštitila vrat i grudi od noža. Iz svih navedenih razloga sud i nije prihvatio odbranu okrivljenog.

Interesantno je to da je povodom ovog događaja 37 građana apelovalo da se okrivljeni oslobodi, tj. da se obustavi postupak protiv njega, ali je ova peticija po oceni suda bila bez značaja na presuđenje u ovoj krivičnoj stvari. Interesantna je i činjenica da se oštećena nije pridružila krivičnom gonjenju i nije istakla imovinskopravni zahtev. Sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio činjenicu da je okrivljeni starija osoba (ima 68 godina), da je neosuđivan, porodičan čovek, ima zdravstvene smetnje i tegobe, penzioner, alkoholisanost u vreme izvršenja dela, činjenicu da se oštećena nije pridružila gonjenju niti je istakla imovinskopravni zahtev. Sud nije pronašao otežavajuće okolnosti. Okrivljenom je izrečena kazna zatvora u trajanju od 10 godina, zajedno sa merom bezbednosti oduzimanja noža kojim je delo izvršeno.

Femicid i pokušaji femicida u periodu januar – jun 2020. godine⁸

Utoku 2019. godine ubijeno je ukupno 28 žena i četvoro dece.⁹ U prvih šest meseci 2020. godine ubijeno je 16 žena, a bilo je i 11 femicida u pokušaju.

Slučajevi femicida:

- ✓ Slavka Jevtić (64) ubijena je u Loznici, januara 2020. godine u svom stanu. Pretpostavljalo se da je u pitanju pljačka, dok je kasnija obdukcija pokazala da je usmrćena tako što joj je nepoznati napadač u usta stavio plastičnu kesu i komade tekstila a zatim zapalio stan. Ubica ni do danas nije poznat.
- ✓ Violeta Mladenović (50) ubijena je u selu Karavukovo kod Odžaka 13. januara 2020. godine. Ubica je Branko Manić (50) sa kojim je bila u braku do šest meseci pre ubistva i sa kojim ima dvoje zajedničke dece i jednu unuku. Violeta je ubijena u kući svojih roditelja sa sedam hitaca iz vatrenog oružja. Povod je bilo ročište povodom podele zajedničke imovine nakon razvoda.
- ✓ Dobrilu Marković (74) iz sela Miloševo kod Jagodine, ubio je 4. februara 2020. godine njen vanbračni partner Mihajlo Ilić (85). Navodi se da je motiv novac, a ubistvo je izvršeno sekirom i nožem.
- ✓ Dušicu Filipčev (58) je u Bačkom Gradištu ubio njen sin Nikola Filipčev (24). Prema informacijama iz medija, postoji mogućnost da je femicid počinjen krajem 2019, iako je otkriven tek februara 2020. godine. Ubica je pokojnu Dušicu tukao pesnicama i ubio, a zakopao ju je u dvorištu.

8 Prema podacima iz medija koje je sakupila organizacija FemPlatz.

9 Izvor: <https://www.bebac.com/vesti/u-nasilju-u-porodici-prosle-godine-ubijeno-28-zena-i-4-dece>, pretraženo 12.06.2020.godine

- ✓ Vinka Stojanović (69) ubijena je u Soko Banji 9. maja 2020. godine. Ubica je Siniša Branković (59), koji je često svraćao kod Vinke, koja mu je davala hranu. Pretpostavlja se da je žrtva bila i silovana pre nego što je ubijena.
- ✓ Miloš Ilić (22) iz Leskovca ubio je 10. maja 2020. godine svog oca Predraga (45), Predragovu vanbračnu suprugu Danijelu, sestru Anu (18) i Saru (12) Danijelinu ćerku. Ana je bila u sedmom mesecu trudnoće. Svi su živeli u zajedničkom domaćinstvu.
- ✓ Branislava Gnjidić (49) ubijena je u Erdeviku 15. maja 2020. godine, a ubica je njen suprug Predrag Gnjidić (53). On je ubio i Miroslava Bojića (56) jer je sumnjao da je u vezi sa njegovom suprugom. Žena je bila direktorka škole gde je i ubijena, u svojoj kancelariji. Mediji prenose da se pretpostavlja da je motiv ubistva ljubomora. Femicid je počinjen dva dana nakon što je Branislava ostavila supruga.
- ✓ Miloranku Lakić (72) iz sela Cerovac kod Kragujevca ubio je njen pastorak Nebojša Lakić (57). Mediji prenose da je ubica bio na lečenju u psihijatrijskim ustanovama ranije. Pre ili neposredno nakon ubistva je išao do kuće svoje bivše supruge koja ga nije pustila unutra i pozvala je policiju.
- ✓ Gordanu Komatinić (56) ubio je u Sremskim Karlovcima 29. maja 2020. godine njen sin Zoran Komatinić, koji je tom prilikom ubio i svog oca Ljubodraga (77).

Slučajevi femicida i samoubistva ubice:

- ✓ Marinu Petković (28) ubio je muškarac sa kojim je bila u vezi Pavle Rakonjac (31) na putu Batajnica – Nova Pazova 21. januara 2020. godine, tako što je aktivirao ručnu bombu u kolima u kojima su se oboje nalazili. Ubica je bio pripadnik Žandarmerije, bio je u braku sa

drugom ženom, a ubijena je htela da ga ostavi i vrati se bivšem dečku.

- ✓ Svetislav Milenković (69) usmrtio je svoju nevenčanu suprugu Snežanu Plašintović (54) u selu Bresje kod Jagodine 24. februara 2020. godine. On je nju ubio nožem, izbo je po leđima, pa se ubio iz pištolja u kupatilu. Neki mediji su izvestili da je u pitanju pljačka, tako da još uvek nije potvrđeno da li je u pitanju femicid i samoubistvo.
- ✓ Jelkicu Manić (74) ubio je njen suprug Goran Manić (54) u Beogradu 26. februara 2020. godine. Krajem 2018. godine, Goranu je bila izrečena mera zabrane prilaska i komuniciranja sa surugom zbog prijave za nasilje u porodici. Pronađena tela su bila u poodmakloj fazi raspadanja, pa se sumnja da su možda umrli od gladi. Istraga je u toku.
- ✓ Draganu Ališanović (52) usmrtio je njen nevenčani partner Radoslav Nezirović (62 godine) u Nišu 27. marta 2020. godine. Draganino telo je pronađeno umotano u tepih, u podrumu njene kuće. Na telu su vidljive povrede glave. Ubica se zatim obesio. Inače, ubica je već bio u zatvoru zbog ubistva prve supruge 2009. godine i šest meseci pre izvršenja drugog femicida je izašao iz zatvora.
- ✓ Jordan Aksentijević (63) ubio je suprugu Dragicu Aksentijević (56) u Kragujevcu 22. maja 2020. godine. Dragica je ubijena nožem, nakon čega je ubica sam sebi prerezao vrat.
- ✓ Dragoljub Ajdić (52) ubio je Eldezu Sinanović (46) u Surdulici 1. juna 2020. godine, sa kojom je prema pisanju medija bio u vezi. Dragoljub je ubio i njenog muža Safeta Sinanovića (52). Udario ih je autom, izašao i izbo ih nožem, a zatim sebi prerezao vrat.

Slučajevi femicida u pokušaju:

- ✓ Ohanu A. (51) napao je u Beogradu 5. januara 2020. godine njen suprug Ognjen A. (51), koji poseduje tri pištolja, prigušivač i nekoliko vrsta municije. Okrivljeni je po obrazovanju doktor nauka, a dok je pucao u ženu, prisutno je bilo dvoje male dece.
- ✓ Valentinu Todorov (43) napao je u Pančevu 22. januara 2020. godine njen suprug Željko Selimi (33). Mediji prenose da je Željko četiri puta prijavljivan za nasilje u porodici i svaki put su mu izrečene mere. Valentina je izbojena nožem, a zlostavljanje je trajalo par sati, u kući i dvorištu.
- ✓ Radovanku S. (50) napao je Ivan Brkić (37) u Jagodini na ulici, 10. januara 2020. godine. On je Radovanki čekićem polomio lobanju i ruke, a kasnije se obesio. Radovanka dugo nije smela da kaže ko ju je napao, a na kraju je rekla da joj je prijatelj.
- ✓ Draganu Skalušević (46) napao je u Novom Sipu kod Kladova, 10. februara 2020. godine njen suprug Zoran Skalušević (46), koji ju je izbo nožem pred ćerkom od 12 godina.
- ✓ Radicu S (69), učiteljicu u penziji, napao je njen sin Srđan S (38) u Subotici 15. marta 2020. godine. Majku je izbo nožem oko dva ujutru, a da otpočeto delo ne završi, zaustavio ga je njegov otac, odnosno, suprug oštećene.
- ✓ Đurđe Marinković (39) napao je Valentinu M (24) u Lapovu kod Kragujevca 19. marta 2020. godine. Mediji navode da su njih dvoje bili u vezi. Okrivljeni nije prijavljivan za nasilje, ali „je od ranije poznat policiji“. Na Valentinu je pucao iz lovačke puške, pa izvršio samoubistvo. Došao je rano ujutru u njenu kuću i pucao na kućnom pragu njoj u stomak, a zatim se ubio. Navodi se da ne znaju odakle mu lovačka puška, jer nije bio lovac.
- ✓ Gordanu A. (82) napala je nepoznata

osoba u Jagodini 10. aprila 2020. godine a sumnja se da je napadač želeo da je opljačka. Napadač je upao u njen stan i napao je sekirom, pri čemu je bio je maskiran. Gordana je sutkinja u penziji.

- ✓ T.K (56) je napao nevenčani suprug L.J (64) u Bečeju 3. maja 2020. godine tako što je posekao mačetom. Oštećena je nađena u lokvi krvi pored njega koji je preminuo, pa se u medijima pretpostavlja da je u pitanju pokušaj ubistva i samoubistvo.
- ✓ N.J (23) je napao svoju nevenčanu partnerku u Beogradu 5. maja 2020. godine, pri čemu joj je pretio da će je zaklati, ako mu se ne vrati i naterao je da pije varikinu.

Kao potencijalni slučajevi femicida u pokušaju mogu se okarakterisati i sledeći slučajevi pretnji kojima su žene bile izložene:

- ✓ Vladimir Bradičin (61) iz sela Brnjice kod Golupca pretio je svojoj nevenčanoj supruzi da će je ubiti. U njegovoj kući pronađen je pištolj „tetejac“ i 67 metaka za različite vrste oružja. Presuda je doneta na osnovu sporazuma o priznanju krivice - 10 meseci kućnog zatvora. Izrečena mu je mera zabrane prilaska na manje od 20 metara i zabrane komunikacije sa ženom, na period od godinu dana; osuđen je za nasilje u porodici, nedozvoljeno držanje oružja i neovlašćen promet akcizne robe.
- ✓ Milena M. (38) iz sela Kudreš bila je 7. januara 2020.godine napadnuta u porodičnoj kući. Napadač je njen vanbračni partner Nemanja T. (21), koji je sekirom i skalpelom zamahivao prema njoj i njenom ocu.
- ✓ Bojan Bonić (32) zlostavljao je svoju majku Suzanu B. (51) i baku Goricu B. (72), u selu Biskuplje kod Velikog

Gradišta dana 8. januara 2020. godine. On je uhapšen zbog nasilja u porodici. Majku i baku je polio benzinom i pretio da će ih zapaliti, zato što nisu htele da mu prepisu kuću i kola. Nasilje je vršio i nad decom, a interesantno je i to da je okrivljeni majku i baku prijavio policiji za nasilje u porodici.

- ✓ Ženu (51) je bivši partner I.M. (45) iz Prokuplja oteo tokom februara i držao zatvorenu u kući van grada, te pretio da će je ubiti.
- ✓ D.L (50) iz Šida je 23. februara 2020. godine bivšoj supruzi pretio oružjem. Policija je od njega oduzela dve lovačke puške, automat, pištolj i 400 komada municije različitog kalibra; uhapšen je zbog nasilja u porodici i pretnje, ako i zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje i nošenje oružja.
- ✓ M.Ć (32) iz Niša je marta 2020. godine svoju majku udario cepanicom u glavu i pretio da će je ubiti. On je 2017. godine prijavljivan za nasilje u porodici, takođe prema svojoj majci.
- ✓ M.D (32) iz Novog Sada 13. aprila 2020. godine je suprug Radovan D (40) pretio pred decom da će je zaklati, a po intervenciji policije odveden je na neuropsihijatrijsku kliniku.
- ✓ S.P (41) iz Beograda je njen partner Saša V (48) 13. aprila 2020. godine pretukao i polio benzinom, a nakon par sati zapalio njenu montažnu kuću.

ISKORENJIVANJE I SPREČAVANJE FEMICIDA U SRBIJI – II FAZA

Femicid je najekstremnija manifestacija nasilja prema ženama i predstavlja rodno zasnovano nasilje ili nasilje usmereno prema ženama na osnovu njihovog roda, rodni uloga i nejednakih odnosa moći unutar društvenog konteksta. U pitanju je mizogino ubijanje žena koje vrše muškarci, motivisano mržnjom prema ženama, prezir, kao i osećanjem vlasništva i nadmoći.

Interdisciplinarno istraživanje „*Društveni i institucionalni odgovori na femicid u Srbiji I i II*“, koje je sprovedeno u prvoj fazi projekta *Iskorenjivanje i sprečavanje femicida u Srbiji* pokazalo je da je 74% femicida počinjeno u partnerskom i porodičnom odnosu, dok je u 49,3% ovih slučajeva ženu ubio njen intimni partner. Čak 68% femicida je počinjeno u kući žene ili učinioca. Istraživanje pokazuje da su sudski postupci usredsređeni na učinioca, dok je žrtva gotovo nevidljiva, a skoro polovina žrtava prethodno nisu prijavile nasilje niti su tražile pomoć od nadležnih institucija. Takođe, razvijen je model za prikupljanje podataka o femicidu, kao i skup preporuka za relevantne aktere (policija, tužilaštvo, pravosuđe, centri za socijalni rad, zdravstvene ustanove) radi unapređenja efikasnosti u prevenciji rodno

zasnovanog nasilja prema ženama, uključujući i femicid.

U drugoj fazi proširujemo aktivnosti koje doprinose boljoj proceni rizika i efikasnoj intervenciji u prevenciji femicida, kroz istraživanje, izradu protokola, jačanje kapaciteta različitih aktera i kampanju o karakteristikama femicida u Srbiji. Projekat treba da doprinese uspostavljanju mehanizma za praćenje femicida (*Opservatorija za sprečavanje femicida*) u skladu sa preporukom Specijalne izvestiteljke Ujedinjenih nacija o nasilju prema ženama iz 2015. godine, koja je upućena svim državama i kojom se traži prikupljanje i analiza podataka o nasilju prema ženama, otkrivanje propusta koji dovode do ubistava žena od njihovih bivših ili sadašnjih supruga ili partnera.

Projekat traje od maja 2020. do aprila 2021. godine, a sprovode ga [Kuća rodni znanja i politika](#) iz Novog Sada, [FemPlatz](#) iz Pančeva i [Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju](#) iz Niša, uz podršku Agencije Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women) i Evropske unije u okviru projekta „*Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti*“.

Gender Knowledge Hub (Kuća rodnih znanja i politika) je organizacija specijalizovana za proizvodnju, diseminaciju i zagovaranje za praktičnu upotrebu znanja o rodosti, rodnim odnosima i rodnoj (ne)ravnopravnosti. GKH je nastala sa idejom o okupljanju ekspertkinja i eksperata, aktivistkinja i aktivista, kako bi se premostio jaz između teorije i prakse, s jedne strane, ali i jaz između realnosti i rešenja koja postoje u okviru javnih politika. Verujemo da je potrebno više rodno osetljivih istraživanja fenomena koji govore o položaju žena u Srbiji i regionu, i koja omogućavaju bolje razumevanje aktuelnih prepreka i izazova, kako bismo arumentovano zagovarale za promenu politika i praksi. GKH neguje i nastoji da unapredi saradnju sa ženskim organizacijama u Srbiji, kao što su Centar za podršku ženama, Fenomena, Peščanik i druge i deo je Ženske platforme za razvoj Srbije.

Udruženje građanki FemPlatz je neprofitno, nevladino i nestranačko udruženje koje se bavi zaštitom žena i devojčica od diskriminacije i ostvarivanjem njihovih prava. FemPlatz svoje aktivnosti usmerava na unapređenje i ostvarivanje prava žena i devojčica, zaštitu od diskriminacije i nasilja, ekonomsko osnaživanje, društveno uključivanje, građansku i političku participaciju žena, sa posebnim akcentom na žene i devojčice iz marginalizovanih grupa. Radimo na poboljšanju i boljoj primeni zakona, kako bi žene i devojčice imale adekvatan pristup različitim uslugama i pravima, a cilj aktivnosti koje sprovodimo je unapređenje informisanosti, znanja i promena stavova prema (marginalizovanim) ženama i devojčicama i povećavanje građanskog i političkog učešća žena. To uključuje istraživanja, objavljivanje publikacija, zagovaranje na nacionalnom i međunarodnom nivou, osnaživanje žena, jačanje kapaciteta relevantnih društvenih aktera, kao i senzibilizaciju javnosti za unapređivanje prava žena, rodne ravnopravnosti i položaja višestruko diskriminiranih

grupa žena. FemPlatz nastoji da za svaku ženu i devojčicu obezbedi ravnopravnost, samostalnost i poštovanje lične autonomije, društveno uključivanje, osnaživanje.

Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju je autonomna i neprofitna nevladina organizacija, osnovana decembra 1997. godine u Nišu, na bazi dobrovoljnog udruživanja građanki i građana. Rad u organizaciji je volonterski, kolektivan, javan i bazira se na feminističkim principima solidarnosti, poverenja, tolerancije i dijaloga. Misija Ženskog istraživačkog centra za edukaciju i komunikaciju jeste promovisanje rodne ravnopravnosti i poboljšanje društvenog položaja žena. Naši ciljevi su: unapređivanje istraživanja od strane žena, za žene i na temu žena; proučavanje društvenog statusa žene radi sagledavanja njenog prisustva u istoriji, nauci, umetnosti i društvu uopšte; istraživanje nasilja prema ženama i drugih oblika kršenja ženskih ljudskih prava; povećanje učešća žena u svim sferama društvenog života; eliminisanju diskriminacije žena; artikulisanja interesa, stavova i specifičnosti žena radi afirmacije snage ženskih sposobnosti; podizanja kulturne svesti i samosvesti o položaju žena i rodnim odnosima; ostvarivanje komunikacije među ženama u cilju povezivanja, razvijanja i jačanja kapaciteta za unapređenje položaja žena u svim sferama privatnog i javnog života; promena ideološke predstave o ženi kao pasivnoj i podređenoj u svim odnosima; prevazilaženje predrasuda i stereotipa o rodnim odnosima. Naše aktivnosti su: istraživanja, naučna, stručna i konsultativna savetovanja, javne rasprave i drugi oblici kolektivnog rada; organizovanje ženskih studija, tribina, predavanja, seminara, kurseva i drugih oblika edukativnog rada; izdavačka delatnost; informisanje javnosti o međunarodnim standardima u oblasti rodnih odnosa, o oblicima diskriminacije žena, o društvenom i pravnom položaju žena i ženskim iskustvima; pokretanje inicijativa

za reformu zakonodavstva; izrada nacrtu zakona i učešće u javnim raspravama povodom zakona koji se odnose na oblast ženskih prava; pružanje stručne pomoći državnim organima, drugim organizacijama i udruženjima u razmatranju pojedinih stručnih pitanja koja se tiču

ženskih prava i rodni odnosa; učestvovanje u raspravama i drugim oblicima razmatranja pojedinih problema položaja, uloge i prava žena, koje organizuju drugi organi, organizacije i udruženja.

Bilten je nastao u okviru projekta „Sprečavanje i iskorenjivanje femicida u Srbiji“ koji realizuju Kuća rodni znanja i politika, udruženje građanki FemPlatz, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju, koji podržavaju UN Women u Srbiji i Evropska unija u okviru projekta „Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti“. Sadržaj biltena predstavlja odgovornost partnerskih organizacija i ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

This project is funded by
the European Union

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

343.611:305-055.2(497.11)
343.54(497.11)

SPREČAVANJE i iskorenjivanje femicida u Srbiji [Elektronski izvor]. Bilten br. 4 / urednica Vida Vilić. - Pančevo : Udruženje građanki "FemPlatz", 2020

Način pristupa (URL): <https://www.femplatz.org/index.php>. - Opis zasnovan na stanju na dan 14.7.2020. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-81614-10-5

a) Насиље у породици - Спречавање - Србија б) Жртве насиља - Жене - Србија в) Фемицид - Спречавање - Србија

COBISS.SR-ID 17414921